

Nagovor nadškofa Zoreta pri sveti maši za žrtve totalitarnih in avtokratskih režimov

21.8.2018 Ljubljana Sprava, Država, Cerkev na Slovenskem, Nadškof Zore

Dragi bratje duhovniki, spoštovani gostje, dragi bratje in sestre. V naši stolnici smo se zbrali, da bi počastili žrtve totalitarnih in avtokratskih režimov, da bi zanje molili, da bi prečistili svojo vest in da bi oblikovali spravi odnos do totalitarizmov preteklosti, za katere pa se zdi, da le niso povsem v preteklosti, ampak ohranjajo svoje poganjke tudi v naše dni in v našo družbo.

Ko je kardinal Robert Sarah nagovoril ljudi v Le Puy du Fou v Francoskem departmaju Vendeja, kjer se je po mnenju nekaterih zgodovinarjev zgodil prvi genocid moderne dobe, ko so v treh letih revolucionarji pomorili med 170.000 in 200.000 kmetov in njihovih družin, jim je povedal, da s tem dajejo živeti „tem sto tisočim žrtvam nasilja, možem, ženam in otrokom! Glas dajete vsem, ki so jih hoteli utišati, ker so zavračali laž ateistične ideologije! Čast dajete tistim, ki so jih hoteli potopiti v pozabo, ker si niso pustili iztrgati svobode do vere in do obhajanja maše! Samo to vam pravim: vaše delo je pravično in potrebno! S svojo umetnostjo, pesmimi in junaškimi dejanji podarjate dostojen pokop vsem tem mučencem, ki jih je revolucionarno sovraštvo hotelo pustiti brez groba“ (R. Sarah, Le Puy-de-Fou, 12. avgusta 2017).

Tudi mi hočemo s to sveto mašo položiti v Božje srce vse, ki so bili pomorjeni od vseh totalitarizmov preteklega stoletja. Hočemo se spomniti vseh žrtev, ki so jih zmetali v goltanec novega sveta, ker na tem novem svetu zanje ni bilo prostora. Pretresljivo je, kako malo je prostora na svetu, na katerem ni prostora za Boga. Ko Boga izključimo iz sveta, postane svet tako zelo majhen, da pomorijo na desetine milijonov ljudi za vzpostavitev sveta po okusu totalitarizmov.

Kako je to mogoče? To vprašanje se vedno boleče zareže v človekovo misel in srce. Kako je mogoče, da ljudje tako do konca pozabijo biti človeški, da so sposobni ubijati zaradi ubijanja?

Slišali smo pripoved o prvem bratomoru. Kajn je dvignil roko nad svojega brata Abela. Ni prenesel, da je bila Abelova daritev boljša od njegove. In ker sam ni bil sposoben boljše daritve, pa tudi Abelu ni privoščil boljše daritve, se je odločil, da bo Abela ubil. Zvabil ga je ven, na polje in na polju – polje je bilo njegovo, Kajn je bil poljedelec – na polju je umoril svojega brata.

Tretja skušnjava, ki jo doživi Kristus v puščavi, kot smo slišali v evangeljskem odlomku, je „najprivlačnejša od vseh. Vidi vsa kraljestva sveta, položena predenj, da jih vzame. To je zapeljivi klic (...) oblasti: priložnost nadzorovati in ukazovati vsem in vsemu. Ponujen mu je sam vrh hierarhije dominantnosti, animalistična želja vsake gole opice: poslušnost vseh, najčudovitejša posestva, moč graditi in povečevati, možnost neomejene čutne zadovoljitve. To je prikladnost v največjem pomenu. Toda to še ni vse. Takšen status prinese tudi neomejeno priložnost, da se razodene notranja tema. Sla po krvi, posiljevanju in uničevanju je še kako del privlačnosti

oblasti ... Moč pomeni tudi sposobnost za maščevanje, za zagotavljanje podrejenosti in uničenje sovražnikov. Daj Kajnu dovolj moči in ne bo samo ubil Abela. Najprej ga bo na vse mogoče načine in v nedogled mučil. Šele potem in samo potem ga bo ubil. In potem se bo lotil vseh preostalih.“ (J. B. Peterson, 12 pravil za življenje, 175).

Zakaj človeštvo dovoli, da Kajn postane Kajn? Zakaj dovoli, da Kajn lahko pride do tako neomejenega nadzora nad vsemi? Zakaj dovoli, da Kajn jemlje, kar ni njegovo: najprej imetje in potem tudi življenje, včasih pa življenje, zato da dobi imetje? Ali se to more zgoditi brez nekakšnega pristanka drugih?

Dovolite, da spregovorim nekaj besed o Aleksandru Solženicinu, ki je svet, zlasti zahodni svet pretresel z Otočjem Gulag. Med vojno je bil na fronti. Lastni rojaki so ga aretirali, pretepli in vrgli v ječo. Zbolel je za rakom. Nacizem in komunizem sta mu življenje spremenila v pekel. Lahko bi postal zagrenjen. Lahko bi preklel Boga.

„Toda veliki pisatelj, veliki srčni branilec resnice ni dovolil, da bi se njegov razum usmeril v maščevanje in rušenje. Namesto tega je odprl oči. Med svojimi mnogimi preizkušnjami je naletel na ljudi, ki so ohranili plemenito držo kljub grozovitim okoliščinam. Poglobljeno je razmišljal o njihovem vedenju. Potem si je postavil najtežja vprašanja: je osebno prispeval h katastrofi svojega življenja? In če je, kako? Spomnil se je svoje brezpogojne podpore komunistični partiji v mladih letih. V mislih je obnovil vse svoje življenje. V taboriščih je imel veliko časa. Kaj je naredil narobe v preteklosti? Kolikokrat je ravnal proti svoji vesti, se vključil v dejanja, za katera je vedel, da so slaba? Kolikokrat je izdal samega sebe in lagal? Je kak način, da popravi svoje grehe iz preteklosti, se jih pokesa, v blatnem peklu sovjetskega gulaga?

Solženicin je vzel podrobnosti svojega življenja pod drobnogled in temeljito razmišljal o njih. Zastavil si je drugo vprašanje pa tretje. Lahko zdaj neham delati take napake? Lahko zdaj popravim škodo, ki so jo povzročili moji spodrsljaji v preteklosti? Naučil se je gledati in poslušati. Odkril je ljudi, ki so bili iskreni, kljub vsemu. Razstavil se je košček za koščkom. Vse, kar je bilo nepotrebno in škodljivo, je pustil umreti in potem je vstal. Nato je napisal Otočje Gulag, zgodovino sovjetskega sistema kazenskih taborišč. To je močna, zastrašujoča knjiga, napisana s silovito moralno močjo neolepšane resnice. Solženicinovo pisanje je docela in dokončno razbilo intelektualno verodostojnost komunizma kot ideologije in kot družbe. S sekuro se je lotil drevesa, katerega grenki sadovi so ga tako revno hranili – čeprav je bil navzoč pri njegovi saditvi in jo je podpiral.

Odločitev enega človeka, da spremeni svoje življenje, namesto da bi preklinjal svojo usodo, je do obisti pretresla ves patološki sistem komunistične tiranije. (J. B. Peterson, 12 pravil za življenje, 150-151). Teh besed nisem navedel zato, da bi žrtve totalitarizmov napravil kakorkoli odgovorne za to, da so postali žrtve. Moj namen je, da smo tudi mi vedno znova do kraja iskreni v presoji sebe in svojih ravnanj. Ali moje sedanje ravnanje kakor koli pripomore, da se na svetu uveljavljajo ljudje, dejanja in razmere, ki težijo po totalitarizmu.

A pri tem Kajn ve, da ne dela prav. Zato se tudi spreneveda in na Božje vprašanje, Kje je njegov brat Abel? odgovori z drugim vprašanjem: „Sem mar jaz varuh svojega brata!“ Kajn ve, da greši, a greši vseeno, saj hoče dobiti absolutno oblast nad vsem in nad vsemi. Zato so Kajni vseh časov in vseh sistemov, fašistični, nacistični in

komunistični, skrivali svoje zločine za dvoumne besede, kot so „končna rešitev“ ali pa pri nas „čiščenje“, ali pa za pregrade v rudniških rovih, z miniranjem kraških brezen in z najstrožjim zakonom molka.

A so šli še dlje. Potrebno je bilo narediti še en korak: potrebno je bilo počistiti tudi arhive, v katerih bi lahko ostali sledovi totalitarnega delovanja. A kot pravi Igor Grdina, rokopisi ne gorijo, kakor je svetu oznanil Bulgakov, zato so stvari jasne: „verodostojna poročila so se ohranila tudi o dogajanjih, pri katerih je bilo narejeno vse, da bi bodisi ostala brez prič bodisi ne bi nihče verjel tistim, ki so jih preživeli. Arhive je mogoče uničiti, spomin pa je mnogo bolj trdoživ. Tisti njegovi prameni, ki ne žive kar tako, marveč vsemu navkljub, so praviloma tudi resnicoljubnejši od aktov, za katere njihovi ustvarjalci vedo, da bodo lahko ohranjeni za naslednja stoletja, in so zato prenapolnjeni s preimenovanji stvarnosti.“ (Igor Grdina, Dnevnik, 4. 1. 2014).

Nocoj smo pred Njim, ki je pot, resnica in življenje. Pred njim se ponovno odločamo za resnico, čeprav jo bo treba plačati. Kajti „govoriti resnico pomeni prinašati v Bit najboljšo resničnost. Resnica gradi stavbe, ki lahko stojijo več tisoč let. Resnica hrani in oblači revne ter dela države bogate in varne. Resnica zmanjšuje strašno zapletenost človeka v preprostost njegove besede, da lahko postane partner namesto sovražnik. Resnica dela preteklost resnično preteklost in omogoča najboljšo uporabo možnosti v prihodnosti. Resnica je največji, neizčrpni naravni vir. Je luč v temi.“ (J. B. Peterson, n.d. 218).

Gospod, ko nocoj pred tvoje obličje polagamo svoje prošnje za vse, ki so jih zmleli zobje fašizma, nacizma in komunizma, te prosimo, naj ostajamo neomajno zavezani resnici. Naše oči naj vedno iščejo resnico in naša usta naj vedno govorijo resnico. Kajti resnica nas bo osvobodila (Jn 8,32). Amen.

Msgr. Stanislav Zore OFM, ljubljanski nadškof metropolit